

O perspectivă nouă pentru
cei care se raportează
la bani strict material.
PUBLISHERS WEEKLY

224

Tad Crawford

Viața secretă a banilor

Povești despre datorii,
bogăție, fericire, lăcomie
și caritate

Cuprins

INTRODUCERE LA EDIȚIA DIN 2022	9
INTRODUCERE.....	13
CAPITOLUL 1	
NENUMĂRATELE FORME ALE BANILOR	
<i>Înțelegerea valorii simbolice a banului.....</i>	17
CAPITOLUL 2	
ATOTPUTERNICUL DOLAR	
<i>De ce sunt banii ușor de venerat.....</i>	35
CAPITOLUL 3	
BANI ȘI SACRIFICIU	
<i>Când banii par mai importanți decât viața</i>	59
CAPITOLUL 4	
ACUMULAREA DE BANI	
<i>De ce energia vitală a avarilor înseamnă furt.....</i>	87
CAPITOLUL 5	
SURSA BOGĂȚIILOR	
<i>Către o nouă înțelegere a ofertei.....</i>	119
CAPITOLUL 6	
MOȘTENIREA	
<i>Bogăția reală și simbolică a părinților noștri</i>	144

CAPITOLUL 7

ÎNDATORAREA

*Închisoarea datornicilor și legătura
dintre cer și pământ.....* 178

CAPITOLUL 8

SIMBOLURI SCHIMBĂTOARE

Banii, cardurile de credit și băncile..... 219

CAPITOLUL 9

TAURI ȘI URȘI

Cum reflectă bursa ciclurile de reînnoire a vieții..... 251

EPILOG 273

MULȚUMIRI 285

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ 287

NOTE 291

INDICE 305

CAPITOLUL 1

NENUMĂRATELE FORME ALE BANILOR

Înțelegerea valorii simbolice a banului

În această epocă marcată de invenții extraordinare, mulți dintre bunicii noștri își aduc aminte de o lume în care caii se cabrau la văzul unui automobil, înregistrarea sunetului era o minunăție nemaiîntâlnită, avioanele împliniseră visul zborului, iar radioul, televiziunea, bombele nucleare, calculatorul și cercetarea genetică erau mistere ale viitorului încă foarte puțin cunoscute.

Însă cine își aduce aminte, chiar dintre cei mai vârstnici, de o vreme în care banii nu existau? Mulți dintre noi cred că într-o epocă marcată de schimbări colosale banul rămâne Steaua Polară, singura constantă pe care putem conta că va rămâne neschimbată. Dacă în cazul inflației, al datoriei publice sau al ratei dobânzii de referință pot apărea îngrijorări, puțini oameni pun sub semnul îndoielii necesitatea banilor. Securile, cardurile de credit, transferurile electronice de fonduri și bancomatele nu fac decât să accentueze facilitatea utilizării banilor. Asemenea graiului, o invenție măreață ale cărei origini zac în preistorie, banul poate fi și el „tradus“ și schimbat în valută.

Omniprezența banilor, fluxul lor domol prin mâinile noastre și în mediul înconjurător, ne permite să ne legăm identitatea de ei. Stima de sine ajunge să depindă, cel puțin în parte, de succesul nostru de a dobândi bani. În acest capitol vom face o pauză de la goana zilnică după bani. Vom vedea cum visul de a avea mai mulți bani poate avea o valoare simbolică și ne poate fi de folos indiferent dacă facem sau nu rost de bani. Privind la nenumăratele forme pe care banii le-au luat în diferite societăți și momente ale istoriei, vom vedea că valoarea acestora rezidă, în cea mai mare parte, în puterea pe care o exercită asupra minții noastre. Banii sunt un simbol puternic, dar ce simbolizează, mai exact? Pentru a răspunde la această întrebare, vom face cunoștință cu o zeiță numită Moneta și vom vedea cum banii își au rădăcina în așteptarea – de la noi ca indivizi și de la societate, în ansamblu – de a da dovadă de fertilitate și de productivitate.

PUTEREA BANILOR CA SIMBOL

„De-aș avea mai mulți bani, atunci sigur aș...”

Putem găsi o varietate nesfârșită de moduri de a completa afirmația de mai sus: aș face o călătorie, mi-aș cumpăra niște haine, aș locui într-o casă mai frumoasă, i-aș ajuta pe nevoiași, mi-aș definitiva educația. Lista nu are sfârșit, fiindcă nevoile și năzuințele ființelor umane sunt nesfârșite.

Când visăm la ce am putea face dacă am avea mai mulți bani, rareori ne distanțăm suficient cât să vedem că năzuința e distinctă de banii necesari împlinirii ei. Dar ce este mai important: năzuința sau banii? Năzuința face parte din noi, pe când banii sunt un factor extern. Din acest motiv, năzuința

ne spune ceea ce ne dorim. Bani sunt neutri și nu ne pot oferi răspunsul la întrebări precum „cine suntem?” și „ce ne dorim?”.

Dacă ne analizăm năzuințele bănești, vom descoperi cele mai intime mecanisme ale propriei minți. Spre exemplu, un bărbat de 35 de ani tânjește să își dea demisia și să se mute pe o insulă tropicală. Dacă ar avea bani, ar face-o. Dacă uită de lipsa banilor și întâmpină cu brațele deschise oportunitatea de a-și explora propriile gânduri, s-ar putea să descopere mai multe adevăruri: se teme de îndatoririle suplimentare pe care va trebui să le îndeplinească dacă va fi promovat, își face griji pentru starea mariajului său, dar nu se simte în stare să discute despre asta cu soția, sau, de ce nu, pur și simplu are nevoie de o vacanță.

Dacă bărbatul își amână introspecția spunând că nu are suficienți bani, el pierde oportunitatea de a privi în interiorul propriului suflet. Își duce zilele visând la o altă viață, una netrăită, plină de pasiune ecuatorială pe plajele cu nisip fin ale unor insule exotice. Nu își dă seama că această viață alternativă, viața pe o insulă, este iluzorie, o fugă din realitate. Vede banul ca pe un adversar și alege să se împace cu sentimentul unei privațiuni. Însă nu banul îi lipsește, ci introspecția.

Rareori ne gândim la puterea pe care o acordăm mintal banilor. Suntem conștienți că ne simțim limitați de absența acestora sau că ne simțim mai puternici când îi avem. Însă banii sunt realmente lipsiți de putere până în clipa în care le dăm suflul vital prin puterea minții noastre. Bani nu au construit niciodată o clădire, nu au fabricat un produs, nu au efectuat o operație salvatoare și nu au oferit consiliere eficientă pentru investiții. Mai ales în lumea de astăzi, banii sunt, de fapt, hârtii lipsite de valoare intrinsecă, având valoarea pe care noi consimțim să le-o conferim.

MONEDELE DE PIATRĂ DE PE INSULA YAP

Pentru a ilustra puterea pe care mintea noastră le-o conferă banilor, dar și puterea pe care aceștia o au asupra minții noastre, propun un exemplu aparent îndepărtat, atât în timp, cât și în spațiu. În secolul al XIX-lea, locuitorii Insulei Yap (una dintre Insulele Caroline din Oceanul Pacific) foloseau bani sub forma pietrelor extrase din carieră. Aceste pietre măsurau de la 30 la 366 de centimetri în diametru și aveau fiecare o gaură în centru. Gaura permitea trecerea unei prăjini, prin intermediul căreia erau transportați banii.¹

Acești bani, numiți *fei*, erau extrași dintr-o carieră aflată pe o insulă situată la aproximativ 650 de kilometri la sud de Insula Yap. Piatra trebuia să fie un calcar alb cu granulație fină. Dacă îndeplinea această cerință, următorul aspect important care îi determina valoarea era dimensiunea. După călătoria pe mare în urma căreia banii ajungeau pe Insula Yap, multe dintre aceste unități monetare erau prea mari pentru a fi transportate cu ușurință dintr-un capăt în celălalt al insulei. Această realitate a deschis calea tranzacțiilor în urma cărora posesia *fei*-ului era transferată, însă piatra rămânea nemișcată. Fostul proprietar își dădea acordul verbal pentru transferul de proprietate, fără a lăsa măcar un semn fizic pe piatră. Piatra putea rămâne pe pământul fostului proprietar, însă toată lumea înțelegea că posesia *fei*-ului a trecut în mâinile altcuiva. (Însăși expresia „a trece din mână în mână” este mult mai potrivită pentru bancnotele și monedele contemporane, decât pentru acești bani din pietre maiestuoase care, când erau mutați, trebuiau purtați pe umeri de mai mulți bărbați.) Locuitorii insulei foloseau nuci de cocos, tutun sau șiraguri de mărgele pe post de mărunțiș pentru *fei*.

Dacă posesia *fei*-ului se putea schimba pur și simplu printr-o înțelegere, un acord comun și nimic mai mult, atunci de ce mai era nevoie să fie transportat de pe o insulă pe alta? Dacă toată lumea e de acord că o anumite persoană deține o anumite piatră, nu ar trebui să conteze unde se află respectiva piatră. Presupunerea este atestată de povestea fascinantă a unei pietre de proporții imense.

Această piatră reprezenta averea unei familii de pe Insula Yap, însă nimeni nu o mai văzuse de câteva generații. Toată lumea era de acord că familia era într-adevăr bogată, însă piatra fusese pierdută pe mare în cursul lungii călătorii de pe insula de unde fusese extrasă. Izbită de o furtună violentă, pluta care transporta piatra a fost separată de barcă, iar piatra s-a scufundat. Cu siguranță că nu mai putea fi recuperată. Cu toate acestea, când aventurierii au povestit despre dimensiunea și frumusețea pietrei și despre faptul că proprietarul acesteia nu putea fi tras la răspundere pentru pierderea ei, toată lumea a fost de acord că valoarea pietrei nu era afectată de poziționarea acesteia pe fundul mării. Nici trecerea timpului, de-a lungul mai multor generații, nu a redus din valoarea acestei pietre legendare. Ar fi putut la fel de bine să se afle în curtea din față a familiei, în loc să fie pierdută în mare, fiindcă valoarea sa ca ban a rămas nediminuată în mintea bărbaților și a femeilor de pe insulă.

Această poveste remarcabilă ilustrează conexiunea dintre minte și bani. În esență, locuitorii insulei hotărâseră că banii nu trebuie să fie posedați fizic, nici măcar vizibili, pentru a avea valoare și a aparține vreunui dintre ei. Prin acest consimțământ, viața banilor a fost conferită pietrei neînsuflețite (și invizibile). Dând viață pietrei, cei de pe insulă i-au dat și putere. Și întocmai ca sculptorul a cărui piatră frumoasă se transformă

într-o femeie vie, și ei aveau să descopere că piatra adusă la viață poate fi sursa unei mari suferințe.

În 1898, guvernul german a achiziționat Insulele Caroline de la spanioli. Din moment ce Insula Yap nu avea străzi potrivite pentru vehicule, iar drumurile erau într-o stare precară, băștinașilor li s-a ordonat să le îmbunătățească starea. Totuși, ei căraseră banii de piatră în spate de generații pe aceste drumuri și nu aveau nevoie, și nici nu își doreau, să le îmbunătățească.

Confrunțați cu rezistența pasivă a locuitorilor Insulei Yap, autoritățile germane au chibzuit cum ar putea să îi forțeze să se conformeze. Bogăția băștinașilor, sub formă de *fei*, era la vedere pe întreaga insulă, însă confiscarea ei ar fi presupus o muncă prea mare. Și chiar dacă banii puteau fi mutați, unde să-i depoziteze? În cele din urmă, autoritățile germane au pus la cale un plan diabolic. Un om a fost trimis singur de-a lungul insulei cu o cutie de vopsea neagră. Acesta a marcat cele mai valoroase bucăți de *fei* cu o cruce mică, neagră. Asta a fost tot.

Germanii i-au anunțat că pietrele cu cruci negre nu mai sunt bani. Oamenii de pe Yap, care transportaseră tone de piatră pe mări agitate, au fost sărăciți de o pensulă cu vopsea. La scurt timp, au început să îmbunătățească starea drumurilor. Când munca a fost terminată, spre satisfacția autorităților, germanii au trimis un alt om să șteargă crucile negre de pe *fei*. Locuitorii insulei au fost încântați să își redobândească averile.

Firește, tot ce se schimbase pe insulă erau stratul de vopsea aplicat și îndepărtat apoi de pe pietre, precum și gândurile oamenilor. Stratagema strălucitoare a autorităților germane a plasat *fei*-ul sub puterea de înțelegere a germanilor. Acest transfer le-a conferit imediat putere asupra băștinașilor, din moment ce aceștia conferiseră *fei*-ului putere asupra propriei minți.